הגאון הצדיק רבי לייב מינצברג זצוק"ל

אוצר החכמה והאמונה

מאת **יחיאל משה וורטהימר**

תלמידי הגאון רבי לייב מינצברג זצ"ל ובני קהילתו 'קהל עדת ירושלים', אינם משתחררים מאווירת ההלם הכבד שפקד אותם מאז פטירתו הפתאומית של רבם. הביטויים בהם הם מתארים את תחושותיהם דומים לאנשים שאיבדו את הוריהם ואת הקרובים להם ביותר, ביטויים של קשר הדוק ואהבה בלתי תלויה אשר שררה בין הגר"ל לכל סובביו, תלמידיו ומכריו.

את פרקי תולדותיו ויחוסו, והשתלשלות התפתחותה של ישיבת המתמידים כבר תיארו במאמרים אחרים, כאן נבקש להתמקד בתולדותיהם של צדיקים הם מעשיהם הטובים, נעמוד על אישיותו הענקית, דרכו והדרכתו בעבודת ה', ותורתו הייחודית.

אדם השלם

המבקש לעמוד על דרכו עומד בפני הקושי במה לעסוק קודם, אישיותו היתה כה רבת אנפין, אדם הגדול בענקים, כל כך הרבה פנים, מקיף וחובק, כפי שאמרו רבים מהמספידים שלא ראו בדורנו אדם כמותו שהתקרב לבחינת 'אדם השלם'. יראת שמים, כזה דקדוק הלכה, אמונה בהירה, שם שמים שגור על פיו, יגיעת התורה בכזו רמה, עיון והבנה חודרת בסוגיות הש"ס, עיון במקרא ופשוטו של מקרא, בין אדם לחבירו בכזו שלימות, קבלת פני חבירו בסבר פנים יפות. שמחה בטובת הזולת, שמחה בחיים, וקבלת הכל באהבה, קיום מצוות מתוך חיות והבנה, וכל הדברים האלה היו תלויים אצלו זה בזה, זה נבע אחד מהשני.

אחד התלמידים מנסה להגדיר: לא הייתה אצלו שום הנהגה יוצאת מגדר הרגיל, לא היו אצלו סיפורים, מכל סוג שהם, הוא פשוט חי את החיים בחיות מלאה, הוא חי בכל מאודו את התורה, הוא חי בכל מאודו את המצוות, הוא חי בכל מאודו את האמונה, הוא חי בכל מאודו את עם ישראל. הוא פשוט חי בכל מאודו לפני השי"ת.

נראה שהמוטו המרכזי שבחייו היה המבט החיובי על הכל, אמונה בטוב, שהקב"ה הוא טוב ומיטיב, וזה יצר בקרבו רצון להיטיב, רצון שיהיה טוב, שמחת חיים תדירה, מבט אופטימי אין סופי, היה רגיל על לשונו בכל שיחה ובכל הזדמנות, 'אשרינו שזכינו', 'אשרינו מה טוב חלקנו', והוא חש כך במלוא הרגשת החיים. ולכן הוא גם ביקש שכל הנהגת החיים, קיום המצוות, התורה והבנתה, הכל אמור להיות קרוב אל הלב, מובן ונעים ומשמח.

התמדת התורה

משחר ילדותו, מספרים כל רעיו ובני גילו, שם עמלו בתורה, קרוב לבית אמו האלמנה היה דר הגאון רבי ישראל יצחק רייזמן זצ"ל, אשר נוכח לראות בהתמדתו הרבה, והוא אמר לו הרי בלאו הכי הנך לומד בהתמדה, אם לא אכפת לך בא נא אל ביתי, אני אוהב לשמוע את קולך בלמדך בה־תמדה. וכך היה מתפאר בו וכי מה חסר לייבלה שלנו, אשר הוא כאחד העילויים השקדנים שהיו בעיירות פולין. וכך בימי בחרותו כאשר יצא שמו לתהילה בהתמדתו, עד אשר נלקח לחתן אצל הגאון רבי אליעזר דוד ברנד זצ"ל, אשר היה ידוע שהכניס לבתיו את גדולי הגאונים והשקדנים של ירושלים, כמו הגאון רבי שלמה פישר יבדלחט"א, הגאון רבי יוסף אקער זצ"ל והגאון רבי חיים שלום פרוש זצ"ל. הגאון רבי ישראל יעקב פישר זצ"ל אף הוא היה מתפאר בו כאחד מפירות ההילולים של ישיבת עץ חיים.

רבי לייב קבע את לימודיו במשך שנים רבות בכולל 'חק יעקב' שבשכונת שערי חסד, שייסד להם הרה"ג רבי אברהם ברגמן שליט"א. שם למדו העילויים מפירות 'המתמידים'. חבריו מהכולל מספרים כי במשך השנים הרבות אין זכור להם שהחסיד ולו יום אחד, סדרי הכולל המיוחד היו נמשכים חמש שעות, מתשע וחצי עד שתיים וחצי. אבל הוא היה מתיישב על מקומו כשעה לפני תחי־לת הסדר ומתחיל בלימודו, היה יושב עם החברו־תא שלו, והוגה בתורה חמש ושש שעות רצופות ללא הפסק.

למרות שכבר אז היה משכמו ומעלה, היה יושב עם בני הכולל כאחד מהחבורה, מדי שבוע היה אחד מבני הכולל מוסר 'חבורה', ואף הוא היה נמנה לדרך הטוב, והוא יצר טוב הצפון בלב האדם אשר שרשו בנשמתו האלוקית ומתאווה ליושר וטוב. וגם אלמלא נצטווינו מאת ה', הטביע הקב"ה בלב האדם להשיג את היושר וכעניין שנאמר באברהם אבינו ע"ה 'מעצמו למד תורה'. והיא הדרך הישרה והמעולה להגביר על עצמו תכונות ורגשות אלו של טוב ויושר, והקיום המהודר בכל מצוה הוא כאשר בד בבד עם מחשבתו לקיים מצוות ה', מוצא האדם שגם מעצמו הוא נוטה לעשותו, ועצם נפשו מתאווה לנהוג כן. עד שאפילו אלמלא נצטווה היה עושה כן.

ספרים ונשמות גם יחד

יש כאלו שמחברים ספרים, אבל יש מי שזוכים להעמיד נשמות, התלמידים הם היצירה שלהם. הוא זכה לשני הדברים, הוא העמיד שיטה וכתב ספרים בדרכו, ועיצב על פיהם קהילה, והצליח. רבים הנפגשים עם בני קהילתו ותוהים כיצד הצליח להחדיר רמה גבוהה של רוחניות בקהילה, יחד עם אוירה שמחה וצוהלת. היו בעלי השפעה שהעמידו תלמידים, אבל השילוב של רצינות ותו־כן מלא, שמשולב עם שמחת חיים, זה מסר שעובר לכל חלקי הקהילה. תופעה נפלאה שעליה הצביעו רבים, כיצד כל הסוגים התחברו עם הדיבורים שלו, פשוטים עם ומעמיקים, כולם נהנו מדבריו ודיבר אליהם.

תלמידיו חשים שהוא פשוט יצר להם חשיבה חדשה, עד שבאו אליו הם היו יכולים לדקלם דברים שהם לא מבינים באמת, הוא לימד והסביר בצורה שמדברת אל ההבנה וההרגשה של כל אחד. עד שבכל פעם מחדש לא היה השואל מאמין בע־צמו, איך לא הבנתי מקודם דברים פשוטים כל כך.

יותר משדבריו וכתביו מלמדים מה שכתוב בהם, הם מלמדים במה שלא כתוב בהם. ישנן שאלות שרגילים ליישב אותן בביטויים שגורים שמאחריהם אין הבנה אמיתית, אצלו השאלות נותרו שאלות עד שבא היישוב האמיתי. יש דברים שרגילים להסביר על ידי דרוש ורמזים או פלפו־לים, אבל הוא לא הניח לנו, האם גם בענייני החיים שלך היית מסתפק בכאלו יישובים, האם זה מדבר אליך. יש אמרות ווערטאלך שבבחינת פטטיא דאוריתא טבין, אבל עדיין השאלה תובעת את יישובה, קושיא בדרך הפשט חייבת להיות מיושבת בדרך הפשט. אפילו יישובים על דרך הסוד אף שהם אמת אם הם באים ממקור מוסמך, אך אינם פוטרים אותנו מליישב על פי פשט, כי הסוד הוא רובד פנימי של הפשט, אך לא בא במקומו.

פשוטו של מקרא ודרשות חז"ל

אחד הדברים בהם התמקד, הוא ההעמקה והלימוד העקבי בתורה שבכתב, כי כדי לדעת את מהותן של המצוות, צריך לעיין במקורן, להבחין לפי הסגנון מהו כיוון עניינה של המצוה. להתבונן בפשט הפשוט ובעומק הפשט, בלי פלפולים, בלי וארטים ובלי דרשות. לאחר עמל רב הוא פיתח שיטה מיוחדת איך לגשת ללימוד פרשיות התורה, למשל עניין "פרשה שנשנית", או הפן המיוחד שיש לכל חומש וכתוצאה מזה המצוות המתאימות לכל חומש.

הרב יצחק פינחס גולדווסר שליט"א משגיח ישיבת אור ישראל, הכריז בהספדו שהיה כאן בחינת משמת ר' עקיבא בטל כבוד התורה – ופירש רש"י שהיה דורש תלי תילים של הלכות על כל תג ותג שבתורה. על דרך זו היה אצל הגר"ל, כשלימד איך כל התורה כולה מכוונת ומסודרת היטב, אין פרט מכל דרשות חז"ל שלא נמצא במקום המדויק בחומש המתאים, הרעיונות וההסברים הפשוטים והבהירים בדברי חז"ל, שום דבר לא מיותר הכל מדויק ונצרך.

הוא פתח צוהר גדול להבנת דרשות חז"ל, שלומדי הישיבות ממעטים להתעסק בגלל שאין לנו כלים לזה, בזה הוא נתן כלים חדשים ונפלאים, והכל בדברים כל כך פשוטים וברורים שאין צורך להוכיחם, בירר את עומק הקשר בין הפשט לדרש, כיצד הוא רובד ועומק נוסף בפשט וכפי שהדברים מבוארים באר היטב בספרי בן מלך על התורה ובעיקר במאמרי המבוא.

חיות והתלהבות, השראה ורוממות בדרך הבעש"ט

בדרך כלל העסק בטעמי המצוות או בפשוטו של מקרא, מעלה לנגד עינינו שכלתנים קרירים ויבשים, אצלו זה בא ממקום של אמונה ודביקות בתורה ובנותן התורה, מתוך ההכרה שהמצוות הן חלק מהחיים, חוויה רגשית סוחפת. ראה זה פלא ההווי בקהילתו הוא חסידי שמח ותוסס. מצוות השבת לדוגמא, הוא לימד שזו לא מצוה ואיסור מלאכה בלבד, אלא זה אמור להביא למצב של השראה. המטרה היא להרגיש מנוחה וקדושה. והוא לימד איך לעשות זאת.

תמיד הסביר, ותבע, שהתורה והמצוות צריכות להקיף כל חלק מחלקי האדם, גם השכל וגם הרגש, צריך להתבונן בעומק משמעותם של המצוות והח־גים, מכיוון שכשמבינים יותר את עומק המצוות, ממילא כל קיום המצוות בדרגה אחרת לגמרי, ולא פחות מכך, גם החלק של הרגשים ורוממות חייב להיות מפותח וצריך לעבוד על זה, כי המצוות מכוונות לכל חלקי הגוף והנפש.

דיבר בכל עת על על גודל מעלתנו כבנים לעם ישראל, וכמה רב האושר על קרבת ה' הגדולה ועל כך שהתורה נתונה לנו. וככל שהרחיב והאריך בדברים אלו, הלכו הפנים וקרנו והציבור התמלא באושר אמיתי. היה מרגלא בפומיה, כי אי אפשר להגיע לשמחה על ידי ציווי להיות בשמחה, אי אפשר לאלץ את הרגש לדבר שאינו מרגיש. אלא שיש להתבונן בסיבות המביאות לשמחה, וזה מביא שהאדם מתמלא בשמחה.

היה מדגיש בשיחותיו, שהמעלות הגדולות כגון ידיעת התורה ומדרגות רמות בעבודה, הם הוספות ומעלות, אבל עיקר האושר תלוי בבסיס של האדם, כאשר מקיימים את הבסיס, הרי שהאדם הצליח בחייו. ישנם אנשים שחסרים את האושר מכיון שהם מרגישים כשלון בכל דרכיהם, משום שחס־רות להם מעלות מסוימות, אבל צריך לדעת שעצם קיום התורה גם בלי כל המדרגות, הוא הצלחה נפלאה ואושר נצחי, ועל האדם להיות מאושר עד בלי די כיון שהוא יהודי וקרוב אל ה'.

צריך רק לפתוח את הלב והוא מתמלא בשמחה, הוא לימד את הציבור אפילו כיצד לנגן ולשורר, ני־תן להתמוגג מהנגינה, לימד לשיר לאט ובנעימות, לחוות את השירה, ולהתעורר מזה לרגשי קודש ופתיחת הלב, להשתוקקות וגעגועים לקרבת ה'. היתה בו אומנות מיוחדת לנווט את השירה, לה־תאים את הניגונים, היה קובע לפי מצב האווירה את הקצב, מתי כדאי לשיר ניגוני דביקות ואימתי ניתן לצאת ברקידה.

שבת קודש

אחד מעיקרי היסודות שלימד והנחיל היה ה'שבת קודש', בשבת היו פניו מאירים וקורנים, והיה משוחח על השבת בהתרפקות הנפש, שנים רבות התעמקו בני החבורה במשמעות השבת, כשהם מלבנים את הסוגיא העמוקה בספרים הקדושים ובמאמרי חז"ל, עד שהשיגו את עומק העניין. יומו של הקב"ה, יום שקדשו ה' לשמו. וע־דיין עסקו בדרכים להתחבר למהותו של היום, היה חוזר ומזכיר מאמר חז"ל "מלך ומטרוניתא שמסבין זה עם זה", פסגת הקירבה שבין הקב"ה לישראל, שהקב"ה נתן במתנה לישראל את השבת שלו.

משעה שהחלה הקהילה להתגבש לפני כארב־עים שנה, נוסעים כלל חבריה מדי שנה בפרשת לך לך לשבת התוועדות באתרא קדישא מירון. הש־בתות האלו היו מנוצלות כל כולן לתורה וקדושה, שירה וזמרה ועונג שבת. הגר"ל היה הדורש הכמ־עט יחידי במשך כל השבת, והוא דיבר בהתלהבות, בהתרגשות ברגשות קודש. הוא היה מדבר בליל שבת לפני הקידוש שעה ארוכה בעניין הקידוש, וגם בשעת הסעודה היה נושא דבריו במשך זמן רב, בעיקר על קדושת השבת ועל דביקות בבורא, והסעודה הייתה נמשכת שעה ארוכה.

וגם אחרי הסעודה לא היו פונים לשינה, אלא הציבור היה יוצא אל תחת כיפת השמים, ושם היו משוררים נעימות של דביקות ואחר כך היה משמיע דברים עמוקים, 'לופט תורה' (תורה הנא־מרת באויר הצח), מושגים מתורת הסוד, עניינים מרוממים ועדינים, כשהוא מסבירם במשלים על גבי משלים, ומקרבם אל הלב. השעה מתאחרת אך עדיין לא תמה העבודה, בשעות הקטנות החלה ה"באטע" – ישיבת עונג שבת, המוקדשת לשירות ותשבחות, ולדברי תורה נוספים, שעה קלה נותרה כמעט לשינה ומנוחה עד לתפילת שחרית.

וכך ביום השב"ק כאשר שוב היה הגר"ל מדבר, לרוב בענייני חינוך הילדים ושלום בית. בסעודה שלישית היה הגר"ל מדבר שיחה ארוכה ונעלית מאוד בחיזוק הלבבות והתעוררות מוסר לחיזוק יסודות עבודת ה'.

שבת קודש, תמיד בכל הזדמנות דיבר על שבת קודש, רומם את כולם להרגיש את קדושת השבת, פתח עולם ומלואו כפשוטו נחל נובע אין סופי של עומקים ורבדים בכל הבחינות של שבת קודש.

חלק ניכר מהרעיונות שהובעו בשבתות אלו, כלולים בספר 'בן מלך שבת קודש'.

דרכו בחינוך – קירוב ואהבה

מאז ראשיתה של ישיבת המתמידים היתה דרכה מבוססת על קירוב והקניית רוממות בחינת ויגבה לבו בדרכי ה'. הגר"ל המשיך ופיתח מהלך זה, כלי חינוכי מרכזי היו ה"קבוצות" - מעין וועדים שבועיים, בהם היה משוחח עם הבחורים, בנועם, ומאפשר להם להביע דעות. ויחד היו מוצאים דרכים להתחזק בהם ולקבוע דרכי התעלות המ־תאימים לפי דרכם.

שיא הקירבה שלו לבחורים היה לבטח במחנות הקעמפ אחת לשנה. לא יאומן כי יסופר עד היכן מסר נפשו לרדת לרמתם של בחורים. היה מתבדח ומבצע ריקודים, ואפילו תעלולים ומילתא דשטו־תא, ככל שהיה בו לחזק את הקירבה הנפשית בין הגר"ל לבחורים. אין פלא שהתלמידים חשו קירבה אליו כמו אל אביהם. הם חשו שהוא באמת חיבב ואהב להשתעשע עם תלמידיו.

הוא היה נאה דורש ונאה מקיים, הזהיר בתוקף לעולם לא להוציא מלה של גנות וקביעת תואר על תלמיד, יהיה מה שיהיה. בשעת הצורך הוא לא חסך משבט מוסרו, אבל בלי לפגוע או להעליב, בלי לפסול את השני, הוא היה יכול לומר: "אני מאוד מאוכזב ממך, ציפיתי ממך להרבה יותר, ההנהגה שלך לא תואמת את מה שנדרש ממך".

שומע חרפתו ואינו משיב

רבים היו רודפיו וצריו, דרכו בחינוך היתה מחודשת בעיני אנשים וחוגים מסויימים, עד שלפ־עמים הפליגו בביטויים עליו. אולם הוא היה תמיד שומע חרפתו ומבליג. היה מזכיר תמיד את דבריו של דוד המלך על שמעי בן גרא, 'אלוקים אמר לו קלל'. היה מסנגר על כל רודפיו, שבוודאי היו בהם צדדים של לשם שמים ומוכיח מכך כמה עם ישראל קשור ודבוק בהקב"ה. כל פעם שדיברו איתו בנו־שא הרדיפות היה אומר: "איך בין אלעמען מוחל, א-ל-ע-מ-ע-ן" [אני מוחל לכולם, לכ-ו-ל-ם].

באחד מימי הרדיפות הקשות, נער פזיז תקף אותו תוך כדי צעקת מילות גנאי, הגר"ל הגיב בש־תיקה. אחרי תקופה בא אליו הנער שהספיק להת־בגר בינתיים, וביקש ממנו מחילה בדמעות. הגר"ל הושיב אותו לידו, והרגיע אותו שעה ארוכה מאוד, שלא ירגיש לא בנוח. ויצא משם מחוזק באהבת ישראל. הגר"ל אפילו הסביר לו מדוע אל לו לבוא בטענה או כעס כלפי הוריו ומחנכיו.

סיפור מבהיל שנודע רק עתה בימי השבעה, היה בחור שבשעתו יצא מהישיבה בטריקת דלת כמי שיש לו טענות רבות על הישיבה. כעת לאחר שנים רבות סיפר את האמת. הגר"ל החליט שעל הבחור לעזוב את הישיבה, אבל מכיון שקשה למ־צוא ישיבה טובה באמצע הזמן, התיר לו להישאר עד סוף הזמן. אך מה שמדהים, שהוא העלה בפניו רעיון, כדי שלא יתבייש שסולק מהישיבה, הוא מאפשר לו להתלונן ולחפש טענות נגדו ונגד הישיבה, שיגיד לחבריו שזה לא מקום טוב וכ־דומה, וכך תיראה העזיבה שלו טבעית מאוד. לא יאומן כמה פיקחות ואיזו מסירות נפש, טמונות בסיפור זה.

מאיר פנים לכל וזהיר בכבוד כל אדם

בבית האבלים כבר הורגלו לתופעה נפלאה זו, כל אחד שנכנס מספר, שהוא היה הכי חביב אצל רבינו. זה דבר שמדגישים כל מי שפגש בו אי פעם, לא רק שקידם כל אדם בסבר פנים יפות, אלא נתן לו את ההרגשה הכי טובה. אנשים שהוא מעולם לא הכיר, יצאו ממנו בהרגשה שהם האדם שהכי חשוב לו בחיים. זו לא הייתה רק שיטה חינוכית, אלא באמת ובתמים היה כך, כל אחד היה חביב על הגר"ל כנפשו, הוא כיבד ואהב כל אדם שנברא בצלם, בכשרונו האדיר מצא לכל אחד את המלה הטובה שתחזק אותו. ובמקרים רבים הציל אנשים והחיה אותם בדבריו ובעידודו.

אלפי תלמידיו של הגר"ל הרגישו שכולם היו בניו, כולם היו חבריו. מעולם לא קראו לו אדמו"ר, רבי, או ראש ישיבה, אפילו לא "ר' לייב". במשך שנים רבות קראו לו 'לייבל', ולא היה זה מחמת חוסר כבוד של תלמידיו, אלא כי הוא באמת הר־גיש ונתן להרגיש שהוא חבר של כל אחד ואחד, עד שכבר חשו שזה חסר טעם לכנותו כך.

עיני כולם דמעו כשהזכיר בנו בהספדו את התמונה המרגשת כאשר בליל שב"ק פרשת לך-לך באתרא קדישא מירון, כאשר סיים הגר"ל את משאו הארוך המקדים את הקידוש, לקראת הקידוש פונה הגר"ל בקול אבהי ובפנים של חיבה לקהלו חביבו: "קינדערלאך, איך ויל אייך בענטשן" ["ילדים חבי־בים, אני רוצה לברך אתכם"]. וזה נבע משום שהוא פשוט הרגיש ככה, כולם היו בניו.

היתה זו ענוות חן, אך לא היתה כאן עבודה של 'ענווה', אלא טבעיות, הוא העריץ את ה'אורגינליות', המתיקות, הנעימות, להיות עם כל אחד כקטן וכ־גדול בחבירות אמיתית ללא מחיצות, להיות נעים לבריות ונעים לשמים, שכל מפגש איתו לא נשכח מרוב הנעימות וההרגשה הטובה שיצאנו.

כל אחד מספר שהוא היה החבר האישי הטוב ביותר שלו. בגישתו המיוחדת והמופלאה ללבבות הוא תמך והיה קשוב לכל נשברי לב, וכל מבקשי נפש קרובה ולב שומע. פניו המאירות והשלוות היו נוסכים שלוה ורוגע בלב כל הפונים אליו, מאות ואלפי אנשים מצאו בו את המקום לשפוך את ליבם לפניו, והוא ברוב חכמתו הקשיב והקשיב וייעץ ועודד.

אפילו כשהיה צריך להעיר, העיר בעדינות, ואחר כך תמיד התנצל, אני כעסן בטבעי, אל תתרגש מ'צעקותי', אנא סלח לי.

לא רק בני קהילתו, אלא כל שכניו במקומות מגוריו השונים בשכונת נוה יעקב וברחוב מנחת יצחק, זכו למאור פניו ולנועם דברו, ואפילו ילדים ונערים משכונתו שהיה רגיל לפגשם ברחוב, מס־פרים על התעניינות בכנות אמיתית בנעשה ונשמע אצלם, והיכן הם לומדים, ואיך מסתדרים עם הח־ברים. ואומר לו בחיבה "די שכינה רוהט אויף דיר" [השכינה שורה עליך], או "מען דערקענט אויף דיר אז דו לערנסט אסאך תורה" [ניכר עליך שאתה לו־מד הרבה תורה] וכדומה.

בין אדם לחבירו - עין טובה

הרבה להזכיר בשיחותיו את המידה של 'עין טובה', וראה בה את היסוד של בין אדם לחבירו. הוא הרחיב את המושג הזה מעבר לביטול הקנאה, אלא לשמוח ולהיות מאושר בשמחתו של השני.

הגר"ל התבטא פעם בדרך אגב שב"ה הוא אינו מקנא בשום אדם בעולם. שאלו אחד מתלמידיו, איך יתכן כדבר הזה, איך אפשר להשתחרר מזה, והלא הקנאה אוכלת את האדם? וענה לו: "אדרבה, קשה לי להבין מה זו קנאה, מה הקשר בין המתנות שהעניק הקב"ה לשני לבין מה שהקב"ה נתן לך? אמור נא, כשאתה רואה ים יפה ואתה מתפעל מהיופי, אינך מקנא בים. ומדוע, כי זה לא על חש־בונך, אז למה כשהחבר שלך הוא בעל כישרון או השיג מעמד, אתה סבור שזה על חשבונך. פשוט תתפעל מיופי מעשי ה' ותודה להקב"ה על העולם היפה והמוצלח שהוא ברא".

מספר בנו, באחד הימים אבא פונה אלי ככה לפ־תע ואומר לי: "קלטתי שאני מיליונר", "מיליונר"? שאלתי אותו, ואבא משיב לי "אפילו מיליארדר". ואז הסביר את עצמו: קלטתי שאני יכול לומר מילים טובות לאנשים בלי סוף, וכל מילה טובה שאומרים לבן אדם שווה בשבילו המון המון כסף, יוצא אפוא שיש לי אפשרות לחלק מיליארדים!!! אני מיליארדר!

קבלת ייסורים באהבה

קבלת ייסורים באהבה, זה היה המבחן הגדול, גם כשחיים בעושר ונחת רוב האנשים לא מרוצים ומתלוננים, אבל בעלי יסורים אפילו אם הם מק־בלים באהבה, אבל הם מרירים, הם לא מרגישים שטוב להם. הוא ראה רק את הטוב שיש לו. זה מבהיל, הוא שלט על רגשותיו. פיו לא פסק מלשבח להקב"ה על כל הטובה שהוא משפיע עליו, ומעולם לא נשמעה מפיו מילת טרוניה אחת כלפי אף אחד בעולם, וק"ו שלא כלפי הקב"ה.

עלובין ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משי־בין עושין מאהבה ושמחין ביסורין עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו'. וזו אכן היתה גבורה – שלא בגדר אנוש – להבליג ולשתוק, לקבל יסורים באהבה, יסורי הנפש ויסורי הגוף, רדיפות, ביזיונות והשמצות מחרידים, וכל זאת בלי להוציא תלונה אחת מהפה, כך במשך חמישים שנה כמעט.

היתה דרכו לנחם אנשים שעברו אסון גדול בשאלה, תתאר לעצמך שהקב"ה היה בא ומבקש ממך דבר זה, והיה אומר לך אני רוצה שיתקיימו בך צרות וייסורים אלו, האם לא היית מסכים? אם הקב"ה רוצה, וכי מי רוצה להתנגד לרצון ה'. אלא שהקב"ה אינו נוהג לשאול מראש, אבל אם זה קרה הרי זה מה שה' רצה, והרי בלאו הכי היינו מסכימים.

בימיו האחרונים סבל הגר"ל יסורי איוב קשים מנשוא. לאחרונה הוא אמר: "יש ארבע דרגות ביסורים, יסורים קשים, יסורים בלתי נסבלים, אבל היסורים שאני חש עכשיו הם "יסורי מוות". הוא חשש שיאבד את צלם האנוש הבסיסי, ואמר שבמצב כזה טוב מותו מחייו.

ביומו האחרון – יום רביעי אחה"צ - הוא כמעט התמוטט מרוב יסורים, ואז ביקש מקורבו להזמין אמבולנס, אך הגר"ל לא הניח לו. הוא אמר לו: "אי אפשר לדעת איך זה יגמר, אני לא מוכן מספיק". ואז הגר"ל פנה להתרחץ ולבש בגדים נקיים ומהודרים, והוא החל לקרוא קריאת שמע.

רבע שעה הוא קרא קריאת שמע כשפניו קורנות ומאירות, לאט לאט ובמתינות, מכוון בכל מלה בארוכה כדרכו, "ואהבת את ה' אלוקיך", "לא-ה-ב-ה א-ת ה' א-ל-ו-ק-י-כ-ם, ב-כ-ל ל-ב-ב-כ-ם ו-ב-כ-ל נ-פ-ש-כ-ם". רבע שעה הוא מתרפק על עול מלכות שמים. הוא סובל יסורי מוות, הוא לא מצא דרגה כלשהיא שאפשר להכליל בה את היסורים האלו, לא היה לו כוח לעמוד על רגליו, אבל כשהגיעה שעת עול מלכות שמים, הוא התרפק על דודו, בנעימות, בשמחה. רק אחרי שג־מר את כל קריאת שמע, הוא פנה למקורבו, עכשיו אתה יכול להזמין אמבולנס.

בעלותו לפני אביו שבשמים, אשר אהב בכל לב ובכל נפש, הקריא את שמו בעולם ולימד רבים דעת אותו, יהי נא מליץ יושר בעד משפחתו, בעד עדתו, ובעד כל קהל ישראל.